

Artikelarkiv Arvesølv 2014

Historien om Munkebo Bibliotek I

af Carol Eriksen og Mona Jørgensen

Danmarks første biblioteker

Biblioteket er en af Danmarks ældste kulturinstitutioner. Det første bibliotek blev åbnet på Københavns Universitet i 1482, men biblioteker, som vi kender dem i dag, så først dagens lys i slutningen af 1800-tallet. Det var "sognebogsamlinger", som mest blev ejet og plejet af foreninger, klubber og oplysningsselskaber baseret på medlemskab, og de kom gradvist på kommunale hænder.

I løbet af 1900-tallet kom der flere biblioteker, og i 1920 fik man den første bibliotekslov, hvori det blev understreget, at folkebibliotekernes opgave var at "udbrede Kundskaber og almindelig Oplysning". Det gav stof til eftertanke i Munkebo, så her begyndte man i 1930'erne i nogle kredse at tale om muligheden for at starte et bibliotek. Især førstelæreren, Harry Rud Hansen, som kom til Munkebo i 1932, var optaget af tanken, og den fik ekstra næring i 1936, da der kom en ny bibliotekslov, som gav mulighed for statsstøtte til kommunale biblioteker.

Stiftelsen af Munkebo Sognebibliotek

Munkebo Sognebibliotek blev stiftet den 27. november 1937, da sognerådet vedtog at bevilge 260 kr. til boganskaffelser og indretning af et biblioteksværelse i en

Alderdomshjemmet ved landevejen

tidligere fattiggård, nu kaldet alderdomshjemmet. Bortset fra skolerne, var det den eneste kommunale ejendom.

Ugen før stiftelsen opnåede man ved tegning af medlemskaber blandt sognets beboere at indsamle 256

kr., og hertil kunne der fra sognepræsten tilskrives et beløb på 167,66 kr. Det var et legat, som stammede fra en fond oprettet i forbindelse med salget af kirkens blytag i 1807. Som bibliotekar valgte man førstelærer Rud Hansen.

Han skriver i sine erindringer om stiftelsesdagen: "Der blev serveret et mægtigt kaffebord: masser af kager og dertil nogen, som blev kaldt "kakeløjer". Det var halvt brændevin og halvt likør." Han skriver også om, hvor svært det var at skaffe penge til bøger, da der ikke var lovhjælp for, hvor meget man kunne tilkomme fra kommunen. Der blev arrangeret fester, og overskuddet gav gerne et pænt beløb.

Der blev også stiftet en biblioteksforening, som bestod af 3 fra sognerådet og 2 blandt medlemmerne.

På det første biblioteksmøde i februar 1938 vedtog man, at bibliotekaren skulle udarbejde vedtægter til godkendelse samt forslag til indkøb af bøger for 160 kr. Der skulle afkræves 25 øre om året for lånerkort. Udlånsdage skulle være mandage og torsdage, henholdsvis klokken 15-16 og klokken 19-20. Man vedtog, at medlemmerne kunne låne 2 bøger ad gangen – 1 oplysende og 1 skønlitterær.

Førstelærer Harry Rud Hansen

Første udlånsdag

Biblioteket åbnede den 7. februar 1938. I løbet af de følgende 16 udlånsdage var der et udlån på 833 bøger, heraf 19 oplysende og 646 skønlitterære. Den 1. april havde man ca. 90 bøger og 116 lånere, så man må sige, at der var god meget god cirkulation.

Ved arrangementerne til fordel for biblioteket var der et overskud på 335 kr., og staten gav et oprettelsestilskud på 355 kr. Man fik desuden et tilskud fra staten på 2.200 kr., som skulle afdrages med 440 kr. årligt i 5 år.

Bogfortegnelse 1940

Året efter søgte biblioteksudvalget sognerådet om tilskud og løn til bibliotekaren. Der blev bevilget 425 kr. til driften og 250 kr. årligt til løn. Man tegnede ligeledes medlemskab af biblioteksforeningen på 2 kr. årligt. Det indbragte 160 kr., så foreningen havde altså 80 medlemmer.

Tilskuddet gav mulighed for indkøb af flere børnebøger. Hidtil havde man kun haft 10, men der blev også købt anden litteratur, og i løbet af 1939 nåede man op på i alt 521 bøger.

I 1940 måtte en fest udsættes på grund af krigen og benzinformbuddet, og prisen på et lånerkort steg til 50 øre (en fordobling på 2 år). De følgende år blev der afholdt flere fester og arrangementer, som gav et pænt overskud, og Rud Hansen skriver i sine erindringer om det store læs, han og hans kone måtte trække ved disse arrangementer. Så dengang var der også frivilligt arbejde. Han nævner også, at det var kommunesekretæren, der skulle fyre i kakkel-

ovnen i biblioteket, og selv om udlånstiderne indskrænkedes en del under krigen,

var det alligevel i de strenge vintre en skrap omgang de to gange om ugen. Men der blev udlånt mange bøger i den periode.

I oktober 1942 vedtog sognerådet at bevilge 30 øre pr. indbygger om året. På dette tidspunkt var der ca. 1300 indbyggere i sognet. I 1947 forhøjedes beløbet til 40 øre.

Biblioteket flyttes

Også i 1943 sker der afgørende nyt. Det fremgår af sognerådsprotokollen fra 6. februar, at man har ansøgt amtet om sanktion til at købe afdøde Kathrine Therkildsens ejendom på Fjordvej 183 for 9.500 kr. og lade den indrette til kommunkontor og bibliotek. Hvornår den egentlige flytning fandt sted, vides ikke, men man må formode, at det skete samme år.

Rud Hansen skriver i sine erindringer, at man efterhånden havde et lille, men godt bibliotek. Blandt lånerne var der da også nogle, der var ret velbevandrede i litte-

Kathrine Therkildsens ejendom, nuværende Fjordvej 183, som i 1943 blev "rådhus", bibliotek og kæmnerbolig og -kontor.

raturen inden for bestemte områder. F.eks. "Christian Husar", som mest lånte bøger om de slesvigske krige. "Han var en hel professor på dette område. Skomageren var en hel orm til at læse engelsk – tale det kunne han ikke, men han havde selv læst sig til at læse det. Han var i øvrigt Søren Kierkegaard fan. Han kom engang til biblioteket for at se forordet til Rosendahls bog om Søren Kierkegaard. Da jeg ville låne ham bogen, sagde han: Ah, det var bare en lille ting, jeg skulle kontrollere. Det viste sig, at han havde studeret Søren Kierkegaard ret grundigt – efter mit skøn".

Biblioteket flyttes igen

1950'erne blev ligeledes begivenhedsrige år. Der kom igen en ny bibliotekslov, så det nu blev gratis at låne bøger, og det blev kommunerne, der skulle drive bibliotekerne, ikke staten, som det tidlige var. Man begyndte desuden at se sig om efter bedre lokaler, for ejendommen på Fjordvej, som også husede kæmnerens privatbolig samt sognerådslokale og -kontor, var blevet for trang, og i 1953, da der var planer om en ny centralskole, ønskede man, at der skulle indrettes et bibliotekslokale i skolen, og udviklingen gik stærkt, for allerede inden skolen blev bygget, vedtog sognerådet, at biblioteket skulle have et væsentlig større lokale end først planlagt.

Den nye centralskole, nu Fjordvej 162

I januar 1954 drøftede sognerådet muligheden for at få udarbejdet et katalog over bibliotekets bøger, da man mente, det ville fremme interessen. Det blev overladt til bibliotekaren at undersøge, hvor meget det ville koste. Ved generalforsamlingen i biblioteksforeningen i juni forevistes tegninger af lokalet i den nye skole. Den blev indviet 22. august 1958, og biblioteket holdt flyttedag.

Udviklingen i kommunen gik i de følgende år så stærkt, at man allerede ved skolens indvielse måtte erkende, at den var for lille. En udvidelse var derfor nødvendig, og i 1960 havde skolen så hårdt brug for plads, at bibliotekslokalet også blev brugt til skolestue og andre formål, og Rud Hansen beretter om, hvor svært det var at holde styr på bøgerne.

På et møde den 3. december 1959 oplyste bibliotekaren, at budgettet nu var på 7.500 kr., og året efter gjorde biblioteksforeningen sognerådet opmærksom på, hvor meget, der skulle bruges til nyt inventar. Der skulle endvidere opstilles budgetter, da kravet til biblioteket ville blive stadig større, ligesom man gjorde opmærksom på, at det ville være hensigtsmæssigt at placere biblioteket i den nye by, som var under hastig opbygning.

På sognerådsmødet i december 1960 bevilgede man 2.000 kr. til biblioteket i indværende finansår foruden det ordinære tilskud på 1.500 kr. Beløbet skulle anvendes til indkøb af nye bøger og i det hele taget til udbygning af biblioteksvæsenet, der voksede i takt med befolkningstilvæksten.

Fyens Stiftstidende skrev den 6. februar 1963, at det nye bibliotek var sikret, da man på sognerådsmødet havde haft afstemning herom. 7 ”røde” stemmer mod de 4 borgerlige. Desuden blev der afsat yderligere 35.000 kr., så bibliotekskontoen blev på 54.000 kr.

Herefter var der fri bane for oprettelse af et tidssvarende bibliotek i lejede lokaler på Butikstorvet. Her var det tanken at udbygge bogbestanden til 12.000 bind over en 10-årig periode. Sognerådsformand Axel Jørgensen gav sagen sin varmeste anbefaling. Et medlem gik dog ind for en udskydelse, da han mente, at behovet blev dækket af det eksisterende bibliotek på skolen. Han udtalte, at statistikken viste, at flertallet af lånerne var ældre mennesker, og de boede alle i den ældre del af kommunen.

Samme avis skrev i marts 1963, at der skulle ansættes en faguddannet bibliotekar ved det nye bibliotek, og den 9. april godkendte sognerådet et forslag til vedtægt for Munkebo Bibliotek, der betød, at biblioteksbestyrelsen skulle bestå af 5 medlemmer. Der skulle dog kun udpeges 2 medlemmer, idet de 3 hidtidige medlemmer fortsatte i bestyrelsen. Man godkendte endvidere en arbejdsplan for biblioteket.

Den 19. august 1963 blev det nye bibliotek indviet på førstesalen i kontorbygningen på Munkebo Torv, og Munkebo viste sig som foregangsby, idet man, som det eneste sted på Fyn bortset fra Odense, ansatte en faguddannet bibliotekar på heltid.

Biblioteket på torvet

Indvielsen af biblioteket på Butikstorvet og dets videre udvikling følger i næste års "Arvesølv".